

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๙

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ วันนี้วันพระ วันพระ วันโกน เป็นวันแสวงหาบุญกุศลใส่หัวใจของตน

ทำไมต้องแสวงหา

ถ้าแสวงหาบุญกุศลใส่หัวใจของตน หัวใจของตนจะเข้มแข็ง หัวใจของตนมันจะให้ความเป็นธรรมกับตัวเองไป

อดตา หิ อดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

เราเรียกร่องความเป็นธรรมๆ ความเป็นธรรมเสมอกาในสังคม เห็นไหม เราเรียกร่องความเป็นธรรมเสมอกาในสังคม ถ้าผู้นำที่ดีงาม สังคมที่ดีงาม ผู้ที่ควบคุมดูแลเขาดูแลด้วยความเป็นธรรม แต่เวลามันทุจริต เวลาทุจริตมันลำเอียง มันความเห็นต่าง นี่เรื่องของโลกๆ ไป

แต่เราเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาสาวิเศษญาณ ทำลายอวิชชาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นมันความเป็นธรรม

บุพเพนิวาสานุสติญาณ ย้อนอดีตชาติไป ตั้งแต่พระเวสสันดรเสียดมาแค่ไหน เวลาพระโพธิสัตว์ๆ ต้องสร้างคุณงามความดีในหัวใจมากมายมหาศาล หัวใจมันถึงมีสัจจะมีความจริงในหัวใจของตน จะตั้งใจทำอะไรมันทำจริงทำจังไป

นี่มันเหลวไหล ไม่เป็นขึ้นเป็นอัน ดีแต่ปาก การกระทำมันอีกอย่างหนึ่ง เห็นไหม

แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ อดตา หิ อดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนต้องมีการกระทำไป

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านอยู่ในป่าในเขาของท่าน ท่านทำตัวเป็นแบบอย่าง ท่านไม่ออกเฮาะฉอเลาะสังคัม

สังคัมมันเลวร้าย สังคัมมันหาที่ขึ้นไป แต่เราให้ความเป็นธรรมในหัวใจของตน

นี่ความเป็นธรรม ความเป็นธรรมจากภายนอก ถ้าข้างในมันเป็นธรรมขึ้นมาแล้วนะ สพุเพ สตฺตา สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น เขามีเวรมีกรรมของเขา เห็นแล้วมันสังเวช

เวลาเขาเอารัดเอาเปรียบทำร้ายกัน เราได้ยื่นมือ ปลงธรรมสังเวชนะ เราไม่ทำอย่างนั้น เราจะเผื่อแผ่ เราจะคุ้มครองผู้ที่ยากไร้ พวกอ่อนแอ เราดูแลรักษาของเรา ถ้าเราทำของเราได้

ถ้าเราทำของเราไม่ได้มันทำไม่ได้ มันทำไม่ได้เพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว “จะโปรดใครได้หนอ จะโปรดใครได้หนอ” มันแตกต่างกัน หลากหลายไป ถ้ามันแตกต่างกันหลากหลาย แล้วมันมีวันจบวันสิ้นไหม

เรื่องโลกๆ ไม่มีวันจบวันสิ้น ถ้าเรื่องหัวใจของเรามันจบ มันจบที่เราจริง มันจบที่เราเอาจริง

เราเอาไม่จริง

เราเอาจริง เห็นไหม กิ่งกลางพระพุทธรูปศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง เจริญอีกหนหนึ่ง เจริญในหัวใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นก่อน ถ้าหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านไม่มีความจริงของท่าน ท่านจะเอาอะไรไปสอนคน

แล้วไอ้คนที่ต่อแหล่ ไอ้คนที่มาปลิ้นปล้อนกับสำนักของท่านนะ ท่านไล่ออกๆ ไล่ออกทั้งนั้นนะ ไอ้พวกต่อแหล่

ท่านต้องการคนจริง รอคอยความจริง

ถ้ามันเป็นความจริงๆ พระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาที่ประเสริฐเลิศเลิศ รอคอยคนจริงมาชุด คั่นคว่าขึ้นมาให้มันเป็นขึ้นมาในหัวใจของตน ถ้ามันเป็นขึ้นมาในหัวใจของตน เห็นไหม หลวง

ตาพระมหาบัวท่านลึนกิเลสไป กราบแล้วกราบเล่า กราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยความกตัญญูกตเวทิต

“รู้ได้อย่างไรหนอ รู้ได้อย่างไรหนอ”

รู้ได้อย่างไรเพราะท่านรู้ใจ รู้ด้วยความลึกถึงซบซึ้ง ความลึกถึงซบซึ้งเพราะให้ความเป็นธรรมกับหัวใจของตน พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เบิกบานแล้วต้องศึกษา ต้องค้นคว้า ต้องมีการกระทำขึ้นมาให้มันเป็นข้อเท็จจริงในหัวใจของตน บุคคล ๔ คู่

ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ ดับอย่างไร เวลามันทุกข์มันยากในหัวใจ จะให้ความเป็นธรรมมันอย่างไร เวลาหัวใจมันเจ็บปวดแสบร้อน ให้หัวใจมันอย่างไร แล้วเวลามันเอ้อ มันเซ่อๆ ซ่าๆ มันไปไม่ถูก มันจะไปซ่ายไปขวา จะไปทางไหนดีวะ

มัคโค ทางอันเอก มรรค มรรคอริยสัจจั่ง

มันอยู่ที่ไหนละ อยู่ที่ตู้พระไตรปิฎกหรือ อยู่ที่ครูบาอาจารย์หรือ

หลวงตาพระมหาบัวท่านไปหาหลวงปู่มัน เห็นไหม

“มหายาหาอะไร มายาหาผลานิพพานใช่ไหม มรรคผลนิพพานไม่ได้อยู่ที่ใดๆ เลย ไม่อยู่ในตำรับตำรา”

ฟังสิ ตำรับตำรา ทฤษฎี ไม่อยู่ในตำรับตำรา แล้วอยู่ที่ไหนละ

มันอยู่ที่หัวใจของคนใจ หัวใจของแข็งนั่นแหละ ถ้าแข็งมีสัจจะมีความจริงขึ้นมา

แข็งอย่าเหลวไหล แข็งอย่ากะล่อน แข็งอย่าปลิ้นปล้อน หน้าฉาก หลังฉาก หน้าฉากอวด ดิบอวดดี หลังฉากเหลวเป๋วไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอันนะ

เอาหลังฉาก เอาความจริงใจ

หลวงตาพระมหาบัวท่านปฏิบัติ ปฏิบัติให้ใครเห็นไม่ได้ หน้าฉาก หน้าฉากไม่มีใครรู้ใครเห็นเราทำดีทำชั่ว แต่หลังฉากเอาจริงเอาจัง หลังฉาก

นี่ไง ความเป็นธรรมๆ ความเป็นธรรมในพระพุทธศาสนาไง

ความเป็นธรรมของสังคม สังคม เห็นไหม เขาทำของเขา มา เขาทำของเขา มา นะ มัน สลด มันสังเวช เวลากรรมมันให้ผลไง คนดีๆ เราเห็นคนดีๆ ถึงเวลามันเกิดภัยพิบัติขึ้นมา เรา เห็นแล้วเราเศร้าใจ ใจคนที่เลวร้ายๆ ทำไมเอาตัวรอดตลอดเวลาวะ ไหนว่าพระพุทธศาสนาว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วไง

เขาทำดีของเขา มา เขาได้สร้างบุญกุศลของเขา มา มาสว่างแล้วจะไปมืดไง ใจเรามามืด จะไปสว่างไง

มามีมืด เห็นไหม เราเกิดมาจากไหน เกิดมาจากกรรม เกิดมาจากการกระทำของเรา ทั้งนั้นนะ แต่การกระทำนี้มันบาลานซ์ไปกับพ่อกับแม่ เวลากรรมมันเสมอกัน มันถึงมาเกิด ร่วมกันไง

คนมั่งคนมีนะ มหาเราเยอะแยะ มีลูกยาก คนร่ำคนรวยมีลูกยากมากเลย ใจของเรา ใจโฮ! หัวแหว ท้ายแหวนะ นี่ไง เพราะอะไร

กรรมดี กรรมชั่ว

สร้างคุณงามความดีของเราๆ ใครจะดีใครจะเตียนเป็นเรื่องของเขา โลกธรรม ๘ มีลาภ เสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มันเป็นสมบัติประจำโลกของเขา ใจหัวใจของเราเนี่ย เราศึกษา พระพุทธศาสนา ศึกษาพระพุทธศาสนา ฟังครูบาอาจารย์เทศน์ว่าการ ฟังจนชินหู แต่หัวใจมัน ด้าน มันทำไม่ได้หรอก มันดีแต่คุย

“ธรรมะปฏิบัติเมื่อไหร่ก็ได้ ทำเมื่อไหร่ก็ได้”

เอ็งลองทำดู พอทำไปแล้วอึล้วยอึยแฉก เพราะอะไร เพราะกิเลสมันให้ความเป็นธรรม ของตัวเองไม่ได้ อวิชชาพญามารมันครอบงำในหัวใจของตนอยู่ แล้วพญามารมันจะให้ทำคุณ งามความดีไปได้อย่างไร

พญามารๆ กิเลสมันกลัวอะไร กลัวธรรม กลัวศีล กลัวสมาธิ กลัวปัญญา แล้วศีล สมาธิ ปัญญาก็อยู่ในตำรา ศีล สมาธิอยู่ในตู้พระไตรปิฎก แล้วล็อกกุญแจมันไว้ ใ้เราก็เซ่อๆ ปฏิบัติด้วยความเซ่อซ่า ไร้สาระ

โกได้พลอยใจ เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา มีของมีคุณค่า มีของดีงามอยู่แล้ว แล้วจะไปแสวงหาจากใคร

ครูบาอาจารย์สำคัญ สำคัญที่คุ้มครองเรา ปฏิบัติแล้วมันติดขัดขัดข้องอย่างไร แล้วติดขัดขัดข้องอย่างไรนะ มันให้คะแนนตัวเองทั้งนั้นนะ คุณสิ กิเลส เราเป็นคนดีทั้งนั้นนะ ทำคุณงามความดีอะไรก็แล้วแต่ว่าจะเป็นของเราๆ

เป็นตรงไหน

สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง คุณสิ แปรสภาพตลอดเวลา วันเวลากลับกินชีวิตของสัตว์โลกนะ ลิ่นเดือน ลิ่นปี ลิ่นอายุขัย ลิ่นไปแล้วเหลืออะไร เหลือไว้เป็นสมบัติของโลก แล้วเราไปไหน เราไปด้วยบุญด้วยกรรมของหัวใจเรานี่ไง ถ้าหัวใจของเรามีบุญมีกุศลนะ ยิ้มแย้มแจ่มใสมาก จิตตคหบดีสร้างคุณงามความดีไว้ เวลาจะตาย รถสวรรค์มารับเลย

แล้วรถสวรรค์มารับ วงกรรมฐานเขากลับมาก เขากลับไปเกิดบนสวรรค์ ไปเกิดเป็นพรหม อายุขัยมันยาว แล้วพระพุทธศาสนา มันหมดยุคหมดสมัยไป

เวลาเกิดมานะ เวลาสมัยไหนอย่างนี้ สมัยโบราณด้วยกำลังทั้งนั้นนะ โยมดำรงชีพด้วยกำลังของตนทั้งนั้นนะ ในปัจจุบันนี้กึ่งกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่งไง เจริญจากภาคทฤษฎี ภาคการศึกษาไง โลกเจริญ เจริญเพราะสติปัญญาของคน เราศึกษามีความรู้ขึ้นมา เห็นไหม

คนมีองค์ความรู้ มีความรู้ มันรู้หมดนะ แล้วมันไม่ตื่นเต็นไปกับอะไรนะ เพราะแก้ไขได้ คนไม่มีความรู้ไง เราก็ฝึกหัดของเราขึ้นมา แล้วความรู้ที่เราศึกษาขึ้นมาเนี่ยภาคปฏิบัติ พอภาคปฏิบัติขึ้นมา กูทำได้ ทำมากับมือทั้งนั้นนะ

อดตา หิ อดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

หลวงปู่เจี๊ยะท่านสอนประจำ ให้ชำนาญในวสี ชำนาญในการกระทำ ตั้งอารมณ์อย่างไร
ถ้ามันเป็นสมาธิขึ้นมาได้ คราวนี้มันมีความสุข แล้วเราทำอย่างไรวะ

ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ

เราจะไปแลกเปลี่ยนสินค้า เราต้องมีเงินทองของเราไป เราจะฝึกหัดปฏิบัติ เรามีหัวใจ
ตรงไหน สมาธิอยู่ที่ไหน ทำสมาธิเป็นหรือเปล่า

พระกรรมฐานทั้งหมดทำสมาธิไม่เป็น ทำไม่เป็นเพราะอะไร

ว่างๆ ว่างๆ ไร้สาระ

จิตไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น จิตเป็นหนึ่ง มันไม่พาดพิงอารมณ์

ว่างๆ อารมณ์ทั้งนั้นนะ อารมณ์ความรู้สึกทั้งนั้นนะ แล้วตัวจริงมันอยู่ที่ไหน

ขณิกสมาธิ อุปะจารสมาธิ อัปนาสมาธิ นี่ไง สุขอื่นใดอื่นกับจิตสงบไม่มี

คนถ้าไม่มีอำนาจวาสนา แค่นี้มันว่าเป็นนิพพาน แล้วเป็นนิพพาน เห็นไหม สมาธิแก้
กิเลสไม่ได้ สมาธิแก้กิเลสไม่ได้

เขาตากเขาถาง ไร่กรรมฐาน ไร่พุทโธฯ ไร่โง่งเง่าเต่าตุ่น ทำอะไรไม่เป็น อะไรก็พุทโธฯ

มีงพุทโธเป็นหรือเปล่า

ถ้ามีงพุทโธเป็นนะ สงบสุขมาก แล้วสุขอันนี้ โลกนี้ไม่มี สมาธิซื้อไม่ได้ สติซื้อไม่ได้
ภาวนามยปัญญาซื้อไม่ได้ แลกเปลี่ยนไม่ได้ อาจารย์ทำให้ไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าก็ทำให้ไม่ได้ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้บอกทาง เป็นผู้ชี้แนะให้เราฝึกหัด
ปฏิบัติขึ้นมา

ฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาเพราะอะไร

เพราะมีกายกับใจ

เทวดา อินทร์ พรหมเขาอิจฉามนุษย์ไง เพราะเขากายทิพย์ เขาอิมทิพย์ตลอดเวลา เขาอยากได้อะไรเขาได้สมตามปรารถนา จนหมดอายุขัยของเขา

ของเราจะหาข้าวกินสักมื้อ ทุกข์ยากแสนเข็ญต้องหามาเพื่อป้อนปาก ป้อนร่างกายนี้ แล้วร่างกายนี้มันบีบคั้นเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา มันจะธรรมเทศน์ตลอดเวลา

เทวดาเขาอิจฉาตอนนี้ อิจฉาที่ว่ามันทุกข์มันยาก มันลำบากไปหมด เฮ้ย! มันไม่คิดจะทำไม้มันเอาตัวรอด

เขาเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม ถ้าเป็นสัมมาทิฏฐิ์นะ เขาอิจฉา มีจิตทิฏฐิ์เขาไม่สนใจหรอก เทวดา อินทร์ พรหมก็มีธรรมกับมีกิเลส มันมีแต่ทัศนคติของคนใจ มันที่บุญและบาปของคนที่สร้างขึ้นมาไง

ฉะนั้น เวลาเราต้องแสวงหามาเพื่อดำรงชีวิต ปัจจัย ๔ มันก็เป็นงานประจำหน้าที่การงานของการดำรงชีวิต แล้วงานภาวนาล่ะ

เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเพื่อค้นคว้าหาหัวใจของตนไง ให้ความเป็นธรรมกับใจของตนไง

ให้ความเป็นธรรมกับโลก แสวงหามาเพื่อดำรงชีวิต แล้วแข่งขัน การแข่งขันทำให้โลกเจริญ การเอาวัดเอาเปรียบ การขี้โกง นั่นเป็นกิเลส

ให้ความเป็นธรรมกับตนเอง มีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เราหาสิ่งใดมา เราใช้สอยเพื่อในความจำเป็นของตน ที่เหลือเผื่อแม่สังคมเขา เผื่อเผื่อเพราะอะไร เพราะคนมันทำไม่ได้ คนมันทำไม่เป็นมันมี มันมี เราเผื่อเผื่ออันนั้นเพื่ออะไร

ผู้ให้ จิตใจมันผ่องแผ้ว จิตใจมันดีงาม พอดีงามขึ้นมา เห็นไหม ฟังเทศน์ฯ ฟังเทศน์ขึ้นมาให้ใจมันยอมรับ ให้ใจมันยอมรับคือว่าฟังความเห็นต่าง ความเห็นต่างของธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง

แล้วไม่อยู่ไม่กิน มันจะมีความสุขได้อย่างไร

เวลาพระอดนอน ผ่อนอาหารขึ้นมา เวลาจิตมันสงบเข้ามา ความมั่งงวเหงาหวานนอน ใ้พวกหิวกระหายมันหายไปไหน เวลาจิตมันไม่ไปรับรู้ขึ้นมา มันเป็นอิสระของมันขึ้นมา มันมหัศจรรย์ในตัวของมันเองไง มันมหัศจรรย์ในตัวของมันเอง มันเป็นข้อเท็จจริง

แต่เราไม่กล้า เราไม่กล้าไปเผชิญความจริงกับหัวใจของตน

เก่ง เก่งกับคนอื่น เก่งกับข้างนอก แต่ตัวเองเหลวเป๋ว

ถ้าเก่งกับตัวเองนะ ข้างนอกก็สงบข้างในก็สงบ ภายนอก ภายใน ถ้าภายในมันดีงามนะ ต้องสอนตนให้ได้ก่อนถึงจะสอนคนอื่น ไม่เบียดเบียนตนและไม่เบียดเบียนคนอื่น

กิเลสมันเบียดเบียนตลอดเวลา กิเลสมันเบียดเบียนหัวใจเท่านั้น แล้วเบียดเบียนหัวใจของตนเองแล้วก็จะเอาความเบียดเบียนนี้ไปพาดพิงคนอื่น ไปปะคนอื่นไง ความเป็นจริงจะให้เขาช่วยเหลือ จะให้เขาค้ำชูบูชา

ใครจะค้ำชูบูชาเอ็ง ตัวเองยังค้ำชูบูชาตัวเองไม่ได้

ถ้าตัวเองค้ำชูบูชาตัวเองได้นะ นั่งลง ในคูลา ในเรือนว่าง ในที่เป็นสัปบายะ เราอยู่สุขอยู่สบายของตน แล้วไม่ต้องไปวอกแวกกับใคร เขารู้เขาเห็นของเขาเอง

ความจริง ทุกคนแสวงหาความจริงอยู่แล้ว ความจริงมันเป็นความจริงวันยังค่ำ แต่ดูดีภาวะของสังคมไง ว่าแห้ว เดือดร้อน ต้องการให้คนอื่นค้ำชูบูชา แล้วใครจะค้ำชูบูชาตัวเองละ

แต่ถ้า อตุตา หิ อตุตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนรักษาตัวเองได้ ตนคุ้มครองตัวเองได้ ตนนั่งมีความสุขตลอดเวลา

เขาเองต่างหาก เขาเองต่างหาก เห็นไหม ทำอย่างไรๆ ถ้าเขาทำอย่างไร เพราะเขาพร้อม
ไ

ยัดเยียดๆ

มันก็เป็นทางโลก สภาวะแวดล้อมเพื่อสิ่งที่ดีงาม ลูกหลานของเรา เราก็บังคับมันก่อน

หลวงตาพระมหาบัวท่านสอนไง ผู้ฝึกหัดปฏิบัติใหม่ ที่แรกต้องบังคับ บังคับหัวใจของตน

มันไม่ยอมพุทโธหрок มันจะเร็วร้อน มีแต่อารมณ์ มีแต่ความรู้สึก มันบรรลุดุธรรม ตลอดเวลา แล้วบรรลุดุธรรมโดยอะไร ก็เลสมันหลอกทั้งนั้นนะ

เวลาเอาจริง บังคับ อยู่กับพุทโธนี่ อยู่กับคำบริกรรม สมมุติ พุทโธๆ จนมันกลมกลืนกัน มันเรียบง่าย พุทโธๆ จนมันพุทโธไม่ได้ เห็นไหม ตัวมันเองเสียเอง เอ๊ะ! มันไม่พาดพิงพุทโธ

บังคับๆ ก็นึกเอา ก็สมมุตินี้แหละ แต่จิตมันเป็นนามธรรม การแสวงหามันจะทำอย่างไร

ก็ต้องตัวเองแสวงหาตัวเอง ตัวเองแสวงหาตัวเอง ตัวเองต้องมีศรัทธาความเชื่อ มีความมั่นคง ฝึกหัดตั้งสติของตนขึ้นมา แล้วถ้ามันสงบระงับเข้ามา ให้ความเป็นธรรมกับใจของตน มันเป็นอิสระ แล้วใจของตนที่เป็นอิสระแล้ว ก็เลสไม่ครอบงำแล้ว ยกขึ้นสู่วิปัสสนา ยกขึ้นสู่วิปัสสนาเพราะมันไม่มีตัณหา ไม่มีความเห็นบวกเข้าไป

จะเป็นอย่างนั้นๆ ต้องเป็นอย่างนั้นๆ ไม่เป็นหрок มันเป็นเอง

มันเป็นเองอ่อนวอนขอใช่ไหม

ไม่ใช่ มันเป็นเองโดยเหตุ มันเป็นเองโดยสติ มันเป็นเพราะสติ เพราะปัญญา ควบคุมดูแลชำนาญในวิธี แบบหล่อ

นี่เหมือนกัน เรามีสติมีปัญญาควบคุมดูแล ถ้าใจมันสงบสุขขึ้นมา มันเป็นความมหัศจรรย์

แล้วอยู่ที่ไหน

อยู่ที่เรานั่งกันอยู่นี้ กายกับใจๆ

ตายแล้วไปไหน ตายแล้วจิตออกจากร่างไปแล้วมันจะรู้ แล้วถ้ามันรู้ตั้งแต่ที่มันมีชีวิตอยู่ มันกลัวอะไร มันสนใจอะไร มันพร้อมอะไร มันดีอย่างไร

นี่ไง วันพระๆ วันพระ เห็นไหม ให้ความเป็นธรรมกับสังคม กับโลก เราอยู่ในประเทศชาติ ที่เป็นสัมมาทิฏฐิถูกต้องชอบธรรม แล้วเราถ้ามีสติปัญญา เราจะให้ความเป็นธรรมกับหัวใจของ

ตน แล้วหัวใจของตนต้องฝึกหัด ต้องบังคับ ต้องสร้างคุณงามความดี ต้องตั้งสติให้เป็น
แบบอย่างที่ดีงาม พอใจมันเป็นขึ้นมาแล้ว เห็นไหม

อตตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

ตนนั้นจะประเสริฐ ประเสริฐเพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มีสติมี
ปัญญาดูแลรักษาพุทธะ หัวใจของตน เอวัง